

I UVOD

I. Predmet proučavanja

Pravne nauke kao dio društvenih nauka , u svom kompleksnom i razuđenom sistemu obuhvataju opsežnu lepezu posebnih nauka , koje se nalaze u međusobno čvrsto uvezanoj cjelini . Shvatanje nauke je različito . Koliko ima različitih pristupa , toliko ima i odgovora šta je nauka . Nauka nije jedini oblik racionalnog ljudskog saznanja . Što ne znači da se mnogi saznajni problemi ne mogu u mnogo čistijem vidu ispitati na iskustvu nauke, nego na iskustvu svako dnevnog praktičnog života i zdravog razuma , što je jedna od karakteristika savremenog svijeta .

Uobičajeno , pravne nauke se razvrstavaju u tri velike skupine :

- a) grupa općeteorijskih pravnih nauka
- b) grupa istorijsko – pravnih nauka
- c) grupa pozitivno – pravnih nauka

Pri tome , u okviru svake od naznačenih skupina imamo dalje podjele na mnoštvo posebnih pravnih nauka .

Posebne pravne nauke u okviru društvenih nauka , a posebno studija prava , pojavljuju se kao naučne discipline , odnosno nastavni predmeti .

Naučna razmatranja karakterišu se : 1. objektivnošću i provjerljivošću ; 2. preciznošću i 3. sistematičnošću . To znači da u nauci se ništa ne prima na vjeru i da je sve podložno provjeravanju na objektivni i sistematičan način .

Polazeći od opštih opaski o nauci , čini se nužnim podsjetiti da se u nastavnom planu i programu Radno pravo dvojako posmatra i to : 1. radno pravo , kao grana pravnog sistema i 2. radno pravo , kao grana nauke-nauka radnog prava . Zbog toga se ispravno ukazuje da je pretpostavka za postojanje radnog prava kao nauke postojanje posebnih specifičnih normi radno-pravnog karaktera . Zato se pored pojma radnih odnosa , utvrđivanja izvora , pravnih akata , posebno onih koji se odnose na opće izvore , javljaju i osobni izvori radnog prava (npr. kolektivni ugovori) .

Radno pravo , kao posebna grana prava u modernim državnopravnim poretcima . je jedna od najmlađih pravnih grana , odnosno naučna disciplina .

Ova grana prava obuhvata sveukupnost pravnih pravila kojima se reguliraju radni odnosi , kategorije i institucije vezane za ljudska prava na rad u vezi sa radom i povodom rada . Radno pravo spada u skupinu pozitivno pravnih nauka , jer izučava posebnu granu prava – radno pravo , koje vrijedi u konkretnoj državi , tj u korelaciji sa predmetom proučavanja , bavi se pravom koje je na snazi u pojedinoj konkretnoj i postojećoj državi . Međutim i ako predstavlja jednu od najmlađih grana prava , istovremeno radi se o jednoj od najrazvijenijih grana prava , koja je bez pretjerivanja postala regulator materijalnog i socijalnog položaja svih osoba u radnom odnosu .

Konkretnije u predmet i sadržaj radnog prava spadaju :

1. reguliranje radnopravnog odnosa kao centralnog i najšireg predmeta radnog prava ;
2. reguliranje instituta , institucija i odnosa kojima je uslov radni odnos (individualna i kolektivna prava) ;

3. reguliranje instituta i mjera ostvarivanja prava na rad i u vezi sa radom , te zaštite koja je u vezi s radnopravnim odnosima .¹

To jesadržaj i predmet radnog prava u užem smislu . U širem smislu u okviru nauke o radnom prava , bolje reći o radničkim pravima na rad i po osnovu rada obuhvata : proučavanje prava , obaveza i odgovornosti radnika na radu i po osnovu rada ili u vezi s radom , prava i dužnosti državnih organa , organa nadzora , sudova , sindikalnih i drugih organizacija . Pored toga , u ovoj nauci se proučavaju i teorije radnog prava , razvoj normativnog sadržaja : ustava , zakona, podzakonskih akata , općih pravnih normi preduzeća i drugih organizacija , ugovori , sudska praksa i dr.

Može se zaključiti da radno pravo , nije samo pozitivno pravo o radnom odnosu i drugim pravima vezanim za taj odnos . Radno pravo je nauka , koja se bavi teoretskim izučavanjem zakona i drugih propisa iz ove oblasti , kao i proučavanjem prakse subjekta i drugih faktora radnika , poslodavaca , organa , sudova i dr. i to na području države , na međunarodnom nivou , uključujući i istorijske aspekte kao i izučavanje teorija .

2.Rad i radni odnosi

Rad je generalno posmatrano , multidisciplinarna , složena i organizovana djelatnost od prvorazrednog značaja . Kao takav, rad je najprije svrsishodni i najvažniji oblik aktivnosti čovjeka u društvu .Rad je svjesna ljudska aktivnost, karakterističan samo za čovjeka, koja ga je u jednom trenutku odvajila od ostalih bića na zemlji, omogućivši mu da svoj život učini drugačijim i nezavisnijim od prirodnih zakona koji su do tada suvereno vladali njegovim životom. Rad je aktivnost vezana isključivo za čovjeka, izdvaja se od drugih sličnih aktivnosti po dvije osnovne karakteristike. Prvo, rad je proizvod ljudske svijesti o svrhi delovanja na okolinu u namjeri da se ona promjeni radi zadovoljenja određenih potreba pojedinca ili društva u celini. Bez komponente svijesti rad bi se mogao svesti na fizičku aktivnost koja se ni po čemu ne bi razlikovala od sličnih radnji ostalih živih bića koji nastanjuju zemlju. Ono što razlikuje lošu građevinu nekog čovjeka od savršeno izgrađenog pčelinjaka je upravo svijest o svrhi gradnje njihovih stvaralaca. Drugo, rad je neposredno vezan za sredstva rada i njihov razvitak. Razlika između sredstava rada i ostalih sredstava koja to nisu , jeste u tome što su i sama sredstva rada čovjekov proizvod.. Radom se stvaraju sredstva rada a sredstva rada direktno utiču na obim i kvalitet rada. Postoji interakcija između rada i razvoja sredstava rada. Odlučujući faktor razvoja rada je svakako uslovljen napretkom tehnike, a naročito u savremenim uslovima. Bez obzira na različitosti u definisanju teze koja govori o tome, da će se razvojem tehnike doći do potpunog oslobađanja čovjeka od rada, moramo se ipak složiti da je rad uvek bio uslov i osnova postanka i opstanka čovjeka kao živog bića.

To se očituje u raznim shvatanjima rada, od kojih su najbitnija slijedeća :

- a)Rad je međusobni odnos subjekata rada u datom procesu rada , a i čovjekov odnos prema samom radu ;
- b)Rad je način na koji su različita zanimanja međuzanatski povezana u okviru date organizacije rada ;